

**RĂSPUNDEREA PENTRU
DECLARAȚIILE CU REA-VOINȚĂ
ÎN DREPTUL PENAL**

CUPRINS

Adnotare.....	7
Lista abrevierilor.....	13
Introducere.....	15
1. Analiza doctrinară privind ocrotirea juridico-penală a declarațiilor producătoare de consecințe juridice	
1.1. Analiza materialelor științifice consacrate incriminării declarațiilor cu rea-voință producătoare de consecințe juridice publicate în Republica Moldova.....	27
1.2. Analiza materialelor științifice consacrate incriminării declarațiilor cu rea-voință, producătoare de consecințe juridice, publicate în alte state.....	37
1.3. Concluzii la capitolul 1.....	55
2. Accepțiuni generale privind ocrotirea juridico – penală a declarațiilor producătoare de consecințe juridice	
2.1. Conceptul declarației cu rea-voință producătoare de consecințe juridice și pasibilă de incriminare.....	59
2.2. Tipologia declarațiilor cu rea-voință - fapte de fals și minciună privind alterarea consecințelor juridice.....	78
2.3. Evoluția legislației penale a Republicii Moldova privind incriminarea declarațiilor cu rea-voință, producătoare de consecințe juridice.....	84
2.4. Concluzii la capitolul 2.....	90
3. Incriminarea declarațiilor cu rea-voință, producătoare de consecințe juridice, în legislația republicii moldova	
3.1. Incriminarea declarației cu rea-voință privind drepturile de autor.....	93
3.2. Incriminarea declarației cu rea-voință privind înfăptuirea justiției.....	95
3.3. Incriminarea declarației cu rea-voință privind încrederea publică.....	140
3.4. Alte incriminări privind declarațiile cu rea-voință, producătoare de consecințe juridice.....	148
3.5. Aspecte comune și de delimitare ale declarațiilor cu rea-voință, producătoare de consecințe juridice, incriminate prin legea penală.....	164
3.6. Concluzii la capitolul 3.....	183

4. Incriminări privind declarațiile cu rea-voință, producătoare de consecințe juridice, în legislația altor state

4.1. Incriminarea declarației cu rea-voință în legislația unor state aparținând sistemului de drept continental	187
4.2. Incriminarea declarației cu rea-voință în legislația unor state aparținând sistemului de drept anglo-saxon.....	203
4.3. Concluzii la Capitolul 4.....	214
CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI	217
BIBLIOGRAFIE.....	223
ANEXE.....	241

1. ANALIZA DOCTRINARĂ PRIVIND OCROTIREA JURIDICO-PENALĂ A DECLARAȚIILOR PRODUCĂTOARE DE CONSECINȚE JURIDICE

1.1. Analiza materialelor științifice consacrate incriminării declarațiilor cu rea-voință producătoare de consecințe juridice publicate în Republica Moldova

În literatura de specialitate își găsește confirmare faptul că izvoarele antice ale dreptului geto-dac în materie penală sesizau despre jurământul fals și acuzațiile false, acestea fiind sancționate prin pedeapsa capitală [4, pp. 10-11]. Doctrina și istoria doctrinei juridice naționale evidențiază faptul că, printre infracțiunile contra justiției prevăzute în Pravila lui Vasile Lupu, întâlnim: limba strâmbă, capulzania, falsificarea pecetilor, acestea fiind pedepsite cu amendă, mutilare și pedepse corporale. După mărturiile misionarului Basetti, care s-a aflat în Moldova, în anul 1642, o femeie care a depus mărturii false a fost pedepsită cu 115 lovituri cu bățul. Un document din 1699 menționează că pentru mărturie falsă se plătea amendă, aceasta fiind plătită de cel în folosul căruia au fost depuse mărturiile [4, p. 84].

Referindu-se la istoricul incriminării infracțiunilor de fals și declarații false, autorii Elena Aramă și Valentina Coptileț evidențiază premisele și specificul sancționării acestor fapte în diferite etape ale dezvoltării normelor de drept penal și procesual penal de pe teritoriul Republicii Moldova [4, pp. 272-273].

Cu referire la răspunderea penală pentru declarația cu rea-voință producătoare de consecințe juridice, prezintă interes concepțiile autorilor Sergiu Brînză și Vitalie Stati, potrivit cărora împrejurările ce conferă unei declarații capacitatea de a produce consecințe juridice sunt împrejurări excepționale, care nu îngăduie întârzieri pentru luarea în considerare a unei declarații (forța majoră, starea de necesitate etc.). În opinia autorilor Sergiu Brînză și Vitalie Stati, se va aplica nu alin. 3, art. 330¹ Cod penal al Republicii

Moldova, ci norma de la alin. 2, art. 315 Cod penal al Republicii Moldova, dacă informațiile din declarațiile cu privire la venituri și proprietate, în calitate de date ale urmăririi penale, în contextul urmăririi penale sau în legătură cu aceasta, vor fi divulgate de către persoana care efectuează urmărirea penală sau de către persoana abilitată cu controlul asupra desfășurării urmăririi penale, dacă această acțiune a cauzat daune morale sau materiale martorului, părții vătămate sau reprezentanților acestora, ori dacă l-a făcut pe vinovat să se eschiveze de la răspundere [23, p. 922]. În viziunea acelorași cercetători, se va aplica răspunderea în conformitate cu anumite norme penale, nu potrivit art. 352¹ Cod penal al Republicii Moldova, dacă declarația necorespunzătoare adevărului are o calitate specială. În cazuri similare, în locul art. 352¹ Cod penal al Republicii Moldova, pot fi aplicate norme din Codul contravențional [23, p. 1083].

Este de menționat că aceiași autori afirmă că, în anumite cazuri, falsul în declarații poate să reprezinte partea unui întreg. Astfel, în acord cu regula fixată la art. 118 Cod penal al Republicii Moldova, răspunderea se va aplica nu pentru infracțiunea prevăzută la art. 352¹ Cod penal al Republicii Moldova, ci pentru una dintre infracțiunile specificate la art. 190, 196, 353, 355 (atunci când presupune prezentarea unor documente false) sau altele din Codul penal [23, p. 1085].

Este pertinentă pentru abordarea problematicii declarațiilor cu rea-voință lucrarea autorilor Sergiu Baeș și Nicolae Roșca. Autorii în cauză afirmă că, de cele mai multe ori, legea nu descrie acțiunile care pot fi considerate ca fiind săvârșite cu bună-credință sau cu rea-credință. În principiu, acest lucru este imposibil fiindcă, în realitate, este dificil să se prevadă toată gama de acțiuni care pot fi considerate exercitare cu rea-credință a drepturilor civile. Cu toate acestea, pentru unele cazuri, legiuitorul a stabilit care acțiuni se includ în categoria a ceea ce se numește „exercitare a drepturilor cu rea-credință”, iar asemenea acțiuni sunt considerate ilicite. Celui care săvârșește astfel de acțiuni i se aplică sancțiunile prevăzute de legislație [8, pp. 134-135].

La subiectul temei de cercetare - răspunderea pentru declarațiile cu rea-voință - face referire și cercetătorul Oleg Canțer, care remarcă următoarele: „Un proces judiciar poate avea sorti de izbândă doar atunci când are la bază un minim material probator. Deși probele pe care se întemeiază un proces sunt extrem de variate, declarațiile martorului sunt, de foarte multe ori, decisive pentru tranșarea unui proces judiciar. Din acest motiv,

martorilor le este acordat un loc aparte nu doar în cadrul dreptului procesual, dar și în cadrul altor științe socio-juridice. Altfel spus, martorul nu este o categorie strict juridică. Dacă informațiile deținute de martor nu au valoare juridică, dacă acestea rămân, din careva motive, doar în mintea martorului, ele sunt pur și simplu inutile, deoarece, din punct de vedere juridic, aceste informații nu există” [27, p. 5-6].

Următoarea lucrare luată în considerație este cea a autorilor Stanislav Copețchi și Igor Hadîrcă, autori care, examinând subiectul erorii și al influenței ei asupra încadrării juridice a infracțiunii, afirmă că, în procesul de aplicare a normelor juridico-penale, întâlnim situații când trebuie dată o apreciere juridico-penală unor fapte prejudiciabile comise în baza unor reprezentări eronate despre realitatea obiectivă. Este cazul infracțiunilor comise sub influența erorii. Regula e că, în acord cu principiul vinovăției, consfințit la art. 6 Cod penal al Republicii Moldova, făptuitorul urmează a fi supus răspunderii penale numai pentru fapta prejudiciabilă comisă cu vinovăție. Făptuitorului trebuie să i se impute doar acele circumstanțe obiective care au fost cuprinse de conștiința sa. La săvârșirea infracțiunilor intenționate, persoana poate greși în privința unor împrejurări, iar greșeala admisă poate influența semnificativ conținutul vinovăției, deci și răspunderea penală. În particular, prezența erorii poate influența decisiv calificarea faptei comise [47, pp. 176-177].

O valoare aparte pentru cercetarea realizată de noi o are lucrarea unui grup de autori coordonați de profesorul Alexei Barbăneagră. Autorii constată faptul că, din forma de materializare a vinovăției în determinarea comportamentului fraudulos al declarațiilor producătoare de consecințe juridice, urmează a fi luată în calcul doar intenția. Elementul volitiv al intenției se caracterizează printr-o anumită atitudine volitivă față de urmarea prejudiciabilă. Persoana care acționează cu intenție directă dorește survenirea urmării prejudiciabile și depune voit eforturi pentru atingerea rezultatului dorit. Spre deosebire de intenția directă, la săvârșirea infracțiunii prin intenție indirectă, persoana, prevăzând posibilitatea survenirii reale a urmării prejudiciabile, nu o dorește, însă o admite în mod conștient. Are, deci, o atitudine de indiferență, de nepăsare față de producerea urmării prejudiciabile [7, pp. 48-49]. În opinia autorului Alexei Barbăneagră, infracțiunea (art. 185³) constă în declararea intenționat mincinoasă făcută în fața AGEPI în vederea producerii unei consecințe juridice în favoarea celui care depune declarația sau în favoarea altei persoane și în detrimentul titularului, precum

și pentru subminarea autorității persoanei care are titlul de protecție asupra obiectului respectiv al proprietății industriale sau a efectuat depozitul național reglementar [7, p. 377].

Tot în cadrul acestei lucrări, cercetătorul Gheorghe Ulianovschi, caracterizând latura obiectivă a componenței de infracțiune prevăzută de art. 309 Cod penal, menționează că ea este incriminată în două variante. În ambele variante, latura obiectivă se caracterizează prin acțiunea de constrângere care diferă de la o variantă la alta prin metodele de înfăptuire a ei. În cazul alin. 1 art. 309 Cod penal, acțiunea de constrângere se realizează prin amenințări sau alte acte ilegale, iar în cazul alin. 2 art. 309 prin violențe sau însoțită de încheierea acordului de recunoaștere a vinovăției. Prin dispozițiile art. 309 Cod penal sunt incriminate însăși metodele de obținere a declarațiilor, concluziilor, interpretărilor sau traducerilor. Prin urmare, consecința infracțională imediată a constrângerilor constă în crearea unei stări de pericol pentru desfășurarea normală a urmăririi penale [7, p. 676].

După cum afirmă autorul Gheorghe Ulianovschi, sintagma *prezentarea concluziei false* se descifrează ca o acțiune de a prezenta rapoarte cu concluzii ce nu corespund adevărului, cu prilejul efectuării de către specialist sau expert a constatării tehnico-științifice sau medico-legale și, respectiv, a expertizei. Constituie element material al concluziei false și afirmațiile mincinoase făcute de expert la audiere, în condițiile art. 153 Cod de procedură penală [7, pp. 685-686].

Sunt pertinente și afirmațiile cercetătoarei Anastasia Gîrlea, care consideră că declarația mincinoasă a martorului sau a părții vătămate are capacitatea de a afecta activitatea normală a organelor de justiție. Pericolul social al acestor fapte este determinat de faptul că ele sunt capabile să ducă organele de drept și judiciare pe o cale incorectă. Ca rezultat al declarațiilor false sunt posibile situațiile de eliberare de răspundere penală a persoanelor vinovate, aplicarea nefundamentată a unei pedepse mai blânde sau condamnarea persoanelor care nu au nicio vină. Declarația mincinoasă a martorului sau a părții vătămate atentează nemijlocit la activitatea normală și corectă a instanței de judecată și a organelor de urmărire penală, activitate orientată spre realizarea sarcinilor justiției. Din acest considerent, obiectul generic al componențelor de infracțiune examinate îl constituie activitatea corectă a organelor de justiție. Obiectul nemijlocit al componențelor examinate este determinat în funcție de relațiile sociale concrete care sunt afectate de rezultatul declarațiilor mincinoase [84, p. 57].

După cum menționează autoarea Anastasia Gîrlea într-o altă lucrare a sa, spre deosebire de denunțarea falsă, conținutul declarației mincinoase înglobează un cerc mai mare de informații. Declarația mincinoasă poate fi legată de denaturarea circumstanțelor și faptelor care urmează a fi stabilite într-o cauză concretă, inclusiv a datelor despre persoana învinuitului, a părții vătămate, despre caracterul relațiilor martorului cu aceste persoane, despre vinovăție, consecințe etc. Unele deosebiri persistă în formele materializării, reflectării externe a acestor infracțiuni. Denunțarea falsă presupune, întotdeauna, săvârșirea de acțiuni active, în timp ce declarația mincinoasă poate fi realizată și prin inacțiune (de exemplu, necomunicarea circumstanțelor care au o importanță esențială pentru determinarea vinovăției persoanei). Această delimitare se fundamentează pe caracterul diferit al infracțiunilor cu pricina. Declarația mincinoasă este oferită, întotdeauna, în cadrul unei cauze penale deja intentate, iar denunțarea falsă referitoare la comiterea unei infracțiuni servește ea însăși drept temei și bază pentru pornirea urmăririi penale [85, p. 11].

În categoria materialelor utilizate în procesul cercetării noastre includem și lucrările autorului Vitalie Stati. Autorul citat consemnează faptul că declarația cu privire la venituri și proprietate nu poate să reprezinte obiectul material al infracțiunii prevăzute la art. 244¹ Cod penal al Republicii Moldova [168, p. 275]. Prezentarea tardivă a dării de seamă fiscale (inclusiv a declarației cu privire la impozitul pe venit) nu atrage răspunderea pentru una dintre infracțiunile prevăzute la art. 244¹ Cod penal al Republicii Moldova. La fel, se poate afirma că eschivarea de la prezentarea declarației cu privire la impozitul pe venit nu atrage răspunderea conform alin. 2 art. 260 din Codul fiscal. În concluzie, numai sustragerea categorică și definitivă de la prezentarea declarației cu privire la impozitul pe venit intră sub incidența art. 244¹ Cod penal al Republicii Moldova. În cazul în care o astfel de sustragere are un caracter limitat în timp, răspunderea se va aplica în baza alin. 2 art. 260 din Codul fiscal [168, p. 280].

Aplicarea alin. 1 art. 244¹ Cod penal al Republicii Moldova (în ipoteza de includere în declarația cu privire la impozitul pe venit a unor date denaturate) exclude aplicarea art. 352¹ Cod penal al Republicii Moldova. Ori, în ipoteza analizată, alin. 1 art. 244¹ Cod penal al Republicii Moldova trebuie privit ca o normă specială în raport cu art. 352¹ Cod penal al Republicii Moldova. Din motive similare, nu va fi necesară nici aplicarea suplimentară a uneia dintre prevederile art. 361 Cod penal al Republicii

Moldova (avându-se în vedere clauza de folosire a documentelor oficiale false care acordă drepturi sau eliberează de obligații) [168, p. 282].

De o valoare științifică deosebită sunt lucrările autorului Gheorghe Ulianovschi consacrate infracțiunilor contra justiției [177, p. 9]. În opinia autorului Gheorghe Ulianovschi, mărturia mincinoasă de învinuire de săvârșire a unei infracțiuni poate duce la condamnarea unei persoane nevinovate, mărturia mincinoasă în cauzele civile poate duce la adoptarea unei soluții injuste la judecarea unor procese privind drepturile patrimoniale ale cetățenilor etc. În cauzele penale disciplinare privind contravențiile administrative, cel mai des, mărturia mincinoasă se face cu scopul de a îndreptăți persoana în faptele imputate. De aceea, infracțiunea de mărturie mincinoasă nu are întotdeauna un obiect juridic special complex [177, pp. 99-100]. După cum afirmă autorul Gheorghe Ulianovschi, mărturia mincinoasă este o infracțiune de acțiune (comisivă) care poate fi săvârșită atât prin acte comisive cât și prin acte omisive. Elementul material al ei constă din acțiunea de a face afirmații mincinoase sau omisiunea de a relata fapte sau împrejurări cunoscute. A face afirmații mincinoase înseamnă a denatura în declarații adevărul, a spune ceva ce nu corespunde cu cele cunoscute de martor. Omisiunea de a nu spune tot ce știe înseamnă a trece sub tăcere, a ascunde totul sau o parte din ceea ce martorul știe [177, pp. 107-108]. După cum afirmă autorul Gheorghe Ulianovschi, pentru a recunoaște martorul vinovat de mărturie mincinoasă nu e destul de stabilit din punct de vedere obiectiv că declarațiile lui nu corespund adevărului. Declarațiile necorespunzătoare adevărului, în situația când martorul este de bună-credință, nu întrunesc componența infracțiunii de mărturie mincinoasă. Rea-credința trebuie dovedită de acuzare, iar instanțele au obligația, în toate cazurile, de a cerceta aceste împrejurări. [177, p. 112].

Un alt studiu valoros în care și-au găsit reflectarea unele elemente importante ale declarațiilor cu rea-voință, semnat de autorii Gheorghe Ulianovschi și Ion Curmei, este articolul „*Latura obiectivă a infracțiunii de constrângere de a face declarații*”. În cadrul acestuia, autorii au relevat că declarațiile reprezintă informații comunicate de bănuțit, acuzat, parte vătămată sau martor în cadrul procedurii prejudiciare sau în instanța de judecată. Aceste informații se comunică nu doar în timpul interogatoriului, în sensul îngust al acestui cuvânt, ci și la efectuarea altor acțiuni de procedură penală, atunci când cei interogați comunică fapte pe care le cunosc: la confruntare, la identificare, la verificarea declarațiilor la fața locului, la experimentul de anchetă [179, p. 4].

În opinia aceluiași autori, constrângerea - în sensul art. 309 Cod penal al Republicii Moldova - reprezintă influența fizică sau psihică ilegală asupra participanților la proces în cadrul audierii lor, urmare al cărui fapt persoana audiată este silită, forțată de a oferi anumite depoziții, declarații contrar voinței sale. Constrângerea se aplică în scopul obținerii anumitor declarații. După cum prevede legea de procedură penală (art. 102, alin. 1 Cod de procedură penală al Republicii Moldova): „Declarațiile sunt informațiile orale sau scrise date în cadrul procesului penal de către persoană și care au importanță pentru justa soluționare a cauzei penale”. Nu reprezintă dare de declarații participarea persoanelor în cadrul acțiunilor de urmărire penală, unde aceste persoane sunt implicate în vederea efectuării altor funcții. Din acest considerent, aplicarea măsurilor de constrângere, chiar și a celor ilegale, în cadrul efectuării acestor acțiuni procesuale, nu întrunesc semnele constitutive ale componenței de infracțiune, prevăzute de art. 309 Cod penal al Republicii Moldova [179, p. 4]. Din punct de vedere al *laturii subiective*, concretizează autorii nominalizați într-o altă lucrare, infracțiunea prevăzută la art. 309 Cod penal este comisă doar cu intenție directă: persoana vinovată conștientizează că constrânge persoana audiată prin metode ilegale de a face declarații și dorește să acționeze în mod corespunzător [180, p. 30].

De asemenea, am constatat - prin prisma studierii materialelor doctrinare, cu referință la răspunderea penală pentru declarația cu rea-voință, producătoare de consecințe juridice - că un interes deosebit îl au și conceptele autorilor Sergiu Brînză și Vitalie Stati, care afirmă că, pentru calificarea faptei, în baza art. 309 Cod penal, nu are importanță dacă persoana este constrânsă să facă declarații false sau veridice. La fel, nu contează dacă expertul este constrâns să facă o concluzie falsă sau veridică. Sub acest aspect, infracțiunea specificată la art. 309 Cod penal se deosebește de infracțiunea prevăzută la art. 314 Cod penal. În ultimul caz, răspunderea se aplică pentru constrângerea martorului sau a părții vătămate de a face declarații numai mincinoase, ori a expertului de a face doar concluzii false. Cât privește traducătorul sau interpretul, acesta este constrâns să facă o traducere sau o interpretare incorectă, atât în cazul infracțiunii prevăzute de art. 309 Cod penal, cât și în situația infracțiunii specificate la art. 314 Cod penal [21, p. 756]. Tot autorii indică faptul că este necesar ca făptuitorul să manifeste *bună-știință* la săvârșirea infracțiunii specificate la art. 312 Cod penal. Erorile de percepere sunt un fenomen normal în viața noastră, astfel că aceste aprecieri greșite ale realității, percepute în raport cu ceea ce s-a întâmplat în mod real, sunt posibile [21, p. 709].

Aspecte importante ce țin de interpretarea conținutului infracțiunii de denunțare calomnioasă întâlnim și în alte lucrări științifice realizate de autorul Gheorghe Ulianovschi. Potrivit autorului, elementul material al infracțiunii de denunțare calomnioasă este alcătuit din acțiuni specifice unor infracțiuni contra libertății și demnității persoanei, cărora legiuitorul le-a adăugat cerința de a fi săvârșite în condiții de sesizare mincinoasă a organelor judiciare, care, fără primele acțiuni, nu constituie de sine stătător infracțiune [178, p. 37].

Pentru existența infracțiunii de denunțare calomnioasă nu este necesar ca denunțătorul să arate precis despre ce infracțiune este vorba. Nu constituie infracțiune de denunțare calomnioasă învinuirea mincinoasă de săvârșirea unei infracțiuni făcute prin plângere prealabilă peste termenul prevăzut de Codul de procedură penală, deoarece acest termen nu poate fi repus [178, p. 48]. Când denunțul sau plângerea mincinoasă au fost adresate și au ajuns la alte organe de stat, urmarea imediată - punerea în pericol a bunei desfășurări a justiției - nu survine. Pentru ca ele să devină acte procedurale de sesizare a organelor judiciare, trebuie trimise la aceste organe [178, p. 47]. Numai atunci când denunțul calomnios a ajuns la organele judiciare, ultimele se consideră sesizate și, deci, în acest moment, apare urmarea imediată, și anume punerea în pericol a bunei desfășurări a justiției [178, p. 53].

În tangență cu subiectul supus cercetării este lucrarea semnată de autorul Valeriu Cușnir, care consideră că obiectul juridic special al faptei incriminate în alin. 3 al art. 330¹ Cod penal îl constituie relațiile sociale referitoare la regimul de protecție a informațiilor privind declarațiile cu privire la venituri și proprietate, precum și drepturile și interesele legitime ale persoanei. Fapta incriminată de alin. 3 art. 330¹ este lipsită de obiect material [7, p. 732]. Declarația, în sensul incriminării în cauză, este un act confidențial și nu poate fi dată publicității decât în cazurile și în condițiile prevăzute de lege [7, p. 733].

După cum afirmă Valeriu Cușnir, divulgarea informațiilor din declarațiile cu privire la venituri și proprietate reprezintă acțiunea făptuitorului prin care informațiile respective sunt comunicate, aduse la cunoștință în mod intenționat, fără drept/temei, altei (altor) persoane, indiferent de forma în care a fost realizată. În situația în care făptuitorul lasă, în mod intenționat, declarația cu privire la venituri și proprietate pe masa de lucru din birou, pentru ca o persoană să ia cunoștință de informațiile reflectate,

elementul material se realizează printr-o inacțiune. Divulgarea intenționată a informațiilor din declarațiile cu privire la venituri și proprietate presupune intrarea în posesia acestor informații a oricărei alte (altor) persoane. Indiferent de motivul și scopul de care s-a condus făptuitorul prin acțiunea sa, el a creat o stare de pericol, o amenințare pentru relațiile ocrotite prin norma penală. În vederea protejării informațiilor din declarațiile cu privire la venituri și proprietate și, respectiv, a drepturilor și intereselor legitime ale persoanelor declarante, legiuitorul a stabilit prin lege obligația persoanelor cărora, în procesul exercitării atribuțiilor de serviciu, le-au devenit cunoscute informațiile în cauză sau care efectuează controlul asupra datelor din declarații, să păstreze secretul acestora [7, pp. 732-733].

Mai multe lucrări de referință privind faptele de fals și minciună în vederea alterării adevărului aparțin autorului Artur Reșetnicov. Primele infracțiuni de fals, afirmă, pe bună dreptate, autorul, au fost săvârșite după apariția relațiilor sociale în legătură cu valorile care sunt apărute, prin considerarea ca infracțiuni a unor astfel de fapte și prin pedepsele aplicate. Astfel, falsificarea documentelor s-a realizat după apariția documentelor și a relațiilor sociale legate de acestea [153, p. 35]. „Documentele și circulația documentelor, menționează Artur Reșetnicov în teza de doctorat cu titlul *„Documentul fals ca obiect material, produs și mijloc de săvârșire a infracțiunii”*, reprezintă manifestările inerente ale unei societăți moderne” [154, p. 3].

În virtutea celor menționate, Artur Reșetnicov constată că, din punctul de vedere al conceptului, infracțiunile legate de falsificarea documentelor implică referirea la un anumit adevăr aparent, dar care, în realitate, este alterat prin săvârșirea acestor infracțiuni. Astfel, un document fals poate produce consecințe juridice pentru că este considerat legal, deși adevărul a fost alterat. Aceste consecințe juridice înseamnă nașterea unor relații sociale care ar putea fi deosebit de păgubitoare pentru buna funcționare a sistemului social. Tocmai datorită pericolului social deosebit, prin grava atingere adusă adevărului și încrederii care trebuie să existe în relațiile sociale, infracțiunile legate de falsificarea documentelor sunt considerate, în mod justificat, activități ilicite, în toate orânduirile sociale [154, pp. 3-4]. În cadrul aceleiași teze de doctorat, Artur Reșetnicov, cercetând subiectul falsului în documente, exprimă opinia că acesta urmează a fi înțeles în accepție largă și în accepție îngustă. În urma investigațiilor științifice efectuate de cercetătorul amintit, sunt punctate următoarele concluzii: 1) noțiunea *„falsificarea documentelor”*, privită în accepție largă, este

funcțională în vederea clasificării tipurilor de clasificare a documentelor (sau a clasificării infracțiunilor legate de falsificarea documentelor); 2) în accepție îngustă, operăm cu noțiunea „*falsificarea documentelor*” nu într-un context teoretic, ci în contextul terminologic strict al textului legii penale; 3) în accepție îngustă, prin „*falsificarea documentelor*” se înțelege fie contrafacerea documentelor (anume confecționarea documentelor false), fie modificarea conținutului unor documente autentice; 4) în accepție îngustă, prin „*falsificarea documentelor*” nu se are în vedere introducerea în documente a constatărilor sau mențiunilor false; 5) noțiunea „*confecționarea documentelor false*” nu este identică noțiunii de „*falsificare a documentelor*”, deci noțiunea „*confecționarea documentelor*” nu poate să însemne nici modificarea conținutului unor documente autentice, nici introducerea în documente a constatărilor sau mențiunilor false [154, pp. 13-14].

Dezvoltând acest subiect în continuare, în cadrul altei lucrări, același autor își pune următoarea întrebare: „*Care este criteriul de delimitare dintre falsificarea documentelor și eroarea de perfectare a documentelor?*”. Răspunsul la această întrebare, în opinia lui Artur Reșetnicov, este extrem de important, deoarece implică evitarea situației când o persoană nevinovată poate fi trasă la răspundere penală, iar o persoană vinovată scapă răspunderii penale. Potrivit autorului, falsificarea documentelor presupune întotdeauna manifestarea intenției, pe când eroarea de perfectare a documentelor se datorează imprudenței [152, p. 123].

Sunt în tangență cu subiectul cercetat tezele științifice ale autorilor Oleg Bălan, Vitalie Rusu și Valeriu Nour, care, făcând referire la categoriile de declarații incriminate la art. 137¹, alin. 2 Cod penal al Republicii Moldova și la art. 137³, alin. 2 Cod penal al Republicii Moldova, arată că determinarea caracterul ilicit al faptei se face prin raportarea conduitei respective la norma de drept internațional [9, p. 303]. Autorii menționați concluzionează că un asemenea act de violare a dreptului internațional umanitar antrenează răspunderea fie a statelor, fie a persoanelor care au săvârșit actul material în cauză. Ambele variante ale acestor declarații (cele de la alin. 2 al art. 137¹ și de la alin. 2 al art. 137³ Cod penal al Republicii Moldova) constituie, în opinia autorilor, forme sau modalități ale unei încunoștințări despre o faptă infracțională, potențială sau de moment, instituită cu ocazia desfășurării conflictelor armate naționale sau internaționale. În situația dată, consideră aceștia, este vorba despre o componentă întâlnită în doctrina dreptului internațional umanitar sub denumirea de „*debellatio*”, ea urmărind obiectivul distrugerii voinței (*animus bellandi*) adversarului [159, p. 121].